

Luomuliitto
Visa Vilkuna
0500-153154
Biodynaaminen yhdistys- Biodynamiska föreningen ry
Pirkko Okkonen
Uudenmaankatu 25 A4
00120 HELSINKI
09-644 160

LAUSUNTO

29.8.2008

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30,
00023 VALTIONEUVOSTO

MMM034:00/2007

Laki muuntogeenisestä kasvintuotannosta sekä muuntogeenisen, tavanomaisen ja luonnonmukaisen maataloustuotannon rinnakkaiselosta

Luomuliitto ja Biodynaaminen yhdistys - Biodynamiska föreningen ry esittävät seuraavia kommentteja Maa- ja metsätalousministeriön valmistelemaan lakiluonnokseen geenimuunnellun, tavanomaisen ja luonnonmukaisen viljelyn rinnakkaiselosta.

Sekä Luomuliitto että Biodynaaminen yhdistys ovat sitä mieltä, että järkevintä olisi pitää koko Suomi gmo-vapaana. Näin luomutuotannon puhtauden turvaaminen olisi paljon helpompaa.

Luomuliitto ry:n hallituksen puolesta

Visa Vilkuna, Luomuliiton toiminnanjohtaja

Biodynaamisen yhdistys – Biodynamiska föreningen ry:n puolesta

Erkki Strandén, puheenjohtaja

1§ Tavoite

Lakiluonnoksen tavoite on luoda edellytykset rinnakkaiselolle, mutta kuitenkin siinä käytetään sanaa ehkäistä (sekoittumista) eikä estää. Ehkäistä -sanan käyttölakitekstissä antaa vaikutelman, että sekoittumista pidetään jossain määrin hyväksyttävänä. Tällöin todellinen rinnakkaiselo ei toteudu: Jos geenimuunneltujen kasvien viljely yleistyy, luomuviljely ja perinteiset lajikkeet katoavat ennen pitkää. Samalla häviää kuluttajien valinnan vapaus.

2§ Soveltamisala

Toisen pykälän kolmannessa kohdassa rinnakkaiselolakia ehdotetaan sovellettavaksi muuntogeenisen aineiston kuljettamiseen vain maatilalla ja maatilojen välillä. Tämä rajausta on ehdottomasti liian suppea. Rinnakkaiselolakia on sovellettava kaikkeen geenimuunnellun materiaalin kuljettamiseen, tapahtuipa se missä tahansa tai millä kuljetusvälineellä tahansa. Kansainvälinen kokemus on osoittanut nimenomaan kuljetusten olevan merkittävässä osassa muuntogeenisten kasvien haitallisessa leviämisessä ja sekoittumisessa. Myös kaiken käsittelyn ja varastoinnin tulisi kuulua lain piiriin.

3§ Määritelmät

Suojaetäisyys on määritelty risteytymiskykyisten viljelykasvien väliseksi etäisyydeksi. Suojaetäisyyden olisi oltava myös geenimuunneltujen kasvien ja mehiläispesien välillä. Jokaisen mehiläispesän ympärillä on laaja vyöhyke, josta mettä ja siitepölyä kerätään. Ilman riittävää suojaetäisyyttä siitepöly on mahdollisesti geenimuunnellulla aineksella saastunut. Luonnonmukaisen hunajan tuotanto tulee mahdottomaksi, mikäli riittäviä suojaetäisyyksiä ei ole.

4§ Yleiset vaatimukset

Lakiluonnoksen mukaan tuotantovälineet on puhdistettava käytön jälkeen. Tämä ei ole riittävää. Myös geenimuunneltujen kasvien jäänteet ja puhdistusjätteet on hävitettävä niin, ettei geenimuunneltu aines leviä ympäristöön.

Suojaetäisyyksien pituudet täytyy määritellä laissa. Suojaetäisyyksien määrittämisen perusteena tulee olla todellinen sekoittumisen estävä rinnakkaiselo eikä vain kynnsarvojen alitus.

Kynnsarvot on käsitettävä odottamattomia tilanteita varten määritetyiksi. Normaaleissa luonnonolosuhteissa odotettavissa olevaa sekaantumista ei voi määritellä tahattomaksi tai teknisesti mahdottomaksi välttää.

Säädetyistä suojaetäisyydestä voidaan lakiluonnoksen mukaan poiketa saman toiminnan harjoittajan eri tuotantomenetelmin tuotetuilla kasveilla ja naapurisopimuksin. Naapurisopimus ei voi koskea luomuviljelijää. Jos suojaetäisyyksistä poiketaan joko tilan sisällä tai naapurisopimuksin, on tuotteet aina merkittävä GMO-tuotteiksi, mikäli niitä ei tutkita ja todeta puhtaiksi. Mahdollisissa epäselvissä tapauksissa geenimuunneltujen kasvien viljelijän on kustannettava tutkimus, millä tavanomaisen tuotannon puhtaus todistetaan. Myös suojaetäisyykäytäntöjä täytyy noudattaa koko kyseisen alueen ympärillä vaikka rajalla ei viljeltäisikään geenimuunneltuja kasveja. Tästä voidaan poiketa vain, mikäli muu tuotanto on todettu tutkimuksilla puhtaaksi.

5§ Muuntogeenistä kasvintuotantoa koskeva tutkinto

Lakiluonnoksessa on maininta Eviran järjestämästä tutkinnosta, mutta tämä yksin ei ole riittävä. Lakiin on saatava vaatimus koulutuksesta sekä tarpeellisesta täydennyskoulutuksesta. Koulutus ja tutkinto on vaadittava kaikilta niiltä henkilöiltä, jotka työskentelevät muuntogeenisiä kasveja kasvattavalla tilalla tai yrityksessä. Pelkkä toiminnanharjoittajan suorittama kouluttautuminen ja

läpäisty tutkinto ei missään tapauksessa ole riittävä. Geenimuunneltujen kasvien siemeniä tulisi voida myydä vain tutkinnon suorittaneelle.

6§ Muuntogeenisen kasvintuotannon jälkeiset toimenpiteet

Lakiluonnoksesta ei käy ilmi, kenen vastuulla leviämisen ja sekoittumisen estäminen on geenimuunnellun kasvintuotannon lopettamisen jälkeen. Lakiin on saatava selkeä vastuu muuntogeenisiä kasveja viljelleelle alueen jälkihoidosta ja puhdistamisesta, jotta tavanomaista tai luomuviljelyä lohkolla harjoittavalle ei tule aiemmasta geenimuunneltujen kasvien viljelystä ongelmia.

Luomualueen sisällä voidaan viljellä välillä tavanomaisesti ja luomuun päästään takaisin 24 kk:n siirtymäajan jälkeen. Tässä laissa tai sen perusteluissa pitää kuvata se, miten geenimuunneltujen kasvien viljelemisen jälkeen pelto siirretään takaisin luomuun. Esimerkiksi rypsin ja rapsin siemenet voivat säilyä maassa 10–12 vuotta ja siemeniä on keskimäärin 100 kpl/m².

7§ Ilmoitusvelvollisuus

Lakiluonnoksessa vaaditaan muuntogeenisiä kasveja viljelevän ilmoittavan asiasta kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle. Muuntogeenisiä kasveja viljeltäessä pelkkä ilmoitus kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle ei ole riittävä.

Muuntogeenisiä kasveja viljelevän on kirjallisesti anottava lupa kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselta ennen muuntogeenisten kasvien viljelyn aloittamista. Lakiluonnoksesta ei käy myöskään selvästi ilmi rajanaapureiden kanssa tapahtuva tiedonvaihto muuntogeenisestä viljelystä. Muuntogeenisten kasvien viljelyä harjoittavan on saatava toiminnalleen kirjallinen lupa kaikilta rajanaapureilta. Suullinen ilmoitus tai lupa ei ole hyväksyttävä sen vaikean todistettavuuden vuoksi.

8§ Ilmoitusvelvollisuus muille toimijoille

Lakiluonnoksessa vaaditaan muuntogeenisiä kasveja kasvattavan ilmoittavan niille, joiden kanssa hänellä on yhteisiä koneita, laitteita, kuljetusvälineitä tai tiloja, joita hän käyttää muuntogeenisten kasvien viljelyssä. Tämä menettely ei ole riittävä, vaan muuntogeenisiä kasveja kasvattavan on kirjallisesti ilmoitettava viljelystä niille, joiden kanssa hänellä on yhteisiä koneita, laitteita, kuljetusvälineitä tai tiloja riippumatta sitä käytetäänkö niitä geenimuunnellun sadon tai sadonvaran käsittelyyn vai ei. Koneurakoitsijan on ilmoitettava myös maataloussihteerille, mikäli hänellä on geenimuunneltuja kasveja viljeleviä asiakkaita. Tällöin urakointia tilaava viljelijä voi varmistaa asian kolmannelta osapuolelta.

9§ Suunnitelma

Lakiluonnoksessa toiminnanharjoittajan tulee tehdä suunnitelma, jonka **tulisi** käsittää kasviaineiston viljely-, sadon käsittely- ja varastointivaiheet. Luonnokseen kirjoitettu ehtomuoto on liian löysä ja sen takia lakiin on saatava selkeä ohje siitä, mitä suunnitelmassa on pakko olla ja miten usein se on päivitettävä.

10§ Jäljitettävyyttä ja tietojen kirjaamista koskevat vaatimukset

Lakiluonnoksessa esitetään, että toiminnan harjoittaja säilyttää tietoja 5 vuotta. Se ei ole riittävä, siementen säilymiskyvyn vuoksi vähintään 10 vuotta on tarpeen. Senkin jälkeen maassa vielä voi olla esimerkiksi itämiskykyisiä rypsin siemeniä.

15 § Valvontasuunnitelma

Lakiin tulisi määritellä valvonnan peruseriaatteet. Valvonta ei saa perustua pelkkiin pistokokeisiin, jotka kokemuksen mukaan eivät riitä suojaamaan kuluttajien valinnanvapautta.

18§ Valvontarekisteri

Elintarviketurvallisuusvirasto poistaa toiminnanharjoittajaa koskevat tiedot 10 v. kuluttua. Tämä ei saa koskea itse viljelyä koskevaa tietoa. Geenimuuntelu on niin uusi tekniikka, että tiedot viljelystä täytyy säilyttää ainakin ihmisiän ajan pitkäaikaisvaikutusten seuraamisen mahdollistamiseksi.

19§ Rekisteritietojen julkaisu, käyttö ja luovutus

Lakiluonnoksessa julkiseksi tiedoksi on suunniteltu ainoastaan kuntaa, missä geenimuunneltuja kasveja viljellään sekä luettelo lajeista, lajikkeista sekä pinta-aloista. Tämä kovin rajoittunut avoimuus ei ole riittävä estämään geenimuunnellun materiaalin sekoittumista ja leviämistä. Lakiin on saatava selkeä kuvaus siitä, mistä ja miten kansalaiset voivat maksutta saada selville, millä pellolla geenimuunneltuja kasveja kulloinkin viljellään. Lakiluonnoksen rajoitettu ilmoitusvelvollisuus voi helposti johtaa geenimuunnellun materiaalin tahattomaan leviämiseen.

26§ Valtion korvausvastuun edellytykset

Lakiluonnoksessa mainittu vahinkojen korvaaminen valtion varoista on erikoinen, sillä se mitätöi yleisen käytännön siitä, että aiheuttaja korvaa aiheuttamansa vahingon sitä kärsineelle. Rinnakkaiselolakiin on saatava ankaran vastuun periaate.

27§ Korvattava vahinko

Vahingon selvittämiseksi tarpeellisista tutkimuksista saa yksityiskohtaisten perustelujen mukaan korvausta vain, mikäli vahinko on tapahtunut eli kynnsarvot ylittyvät. Viljelijä olisi oikeutettu korvaukseen vain niinä vuosina, jolloin näytteiden kynnsarvo ylittyy, vaikka sekaantumista todettaisiin myös muina vuosina. Tämä ei liene kohtuullista luonnonmukaista viljelyä silmällä pitäen. Kynnsarvot ovat muutenkin hankalasti hallittava asia, sillä kynnsarvojen muuttaminen on kovin helppoa. Lakiin olisi myös syytä saada määritelmä korvauksista tilanteessa, jossa luomuviljelijä joutuu toistuvasti siirtymävaiheeseen sekaantumisen takia.

28§ Korvauksen alentaminen tai epäminen

Lakiluonnoksen mainita, jos vahinkoa kärsinyt on itse tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella myötävaikuttanut vahingon syntymiseen, voidaan korvausta alentaa tai se evätä. Kyseinen sanamuoto antaa liikaa tulkinnanmahdollisuuksia, minkä takia koko kyseisestä pykälästä on luovuttava.

29§ Korvausmenettely

Korvauksen hakemisen aikarajan tulisi alkaa sekoittumisen toteamisesta, ei sadon korjaamisesta. Mikäli tuottaja haluaa olla varma, että sekaantumista ei ole tapahtunut tai että se havaitaan ajoissa, hän lakiluonnoksen mukaan joutuu tutkimaan satonsa joka vuosi. Ja omalla kustannuksellaan, mikäli raja-arvo ei ylity. Jos lakiin kirjoitetaan, että korvausta on haettava vuoden sisällä sadon korjaamisesta, sato pitää voida tutkia joka vuosi geenimuunneltuja kasveja viljelevän laskuun.

31§ Viljelyn rajoittaminen siementuotannossa ja luonnonmukaisessa tuotannossa

Luonnonmukainen viljely on samoin kuin siemenviljelykin lailla säädeltyä. Siinä on myös samalla tavalla omat laatuvaatimuksensa, joiden mukaan geenimuuntelu ei ole sallittua. Siksi luomuviljely voisi olla komission mainitsema erityinen syy, jonka perusteella geenimuunneltujen kasvien viljely voidaan kieltää tai sitä rajoittaa tietyllä maantieteellisellä alueella. Joten luomutuotannon jatkumisen turvaava sanamuoto olisi seuraavanlainen:

Muuntogeenistä viljelyä voidaan rajoittaa tietyn kasvilajin tai lajikkeen osalta siementuotannon ja luonnonmukaisen tuotannon kannalta tärkeällä, maantieteellisesti rajatulla alueella, jos muilla tämän lain nojalla säädetyillä toimenpiteillä ei ole mahdollista saavuttaa siemenkauppalaissa (728/2000) tai luonnonmukaisen tuotannossa (EY 834/2007) säädettyjä puhtausvaatimuksia. Oman siemenen käyttö on peltokasvien viljelyn peruskäytäntöjä. Siementen vähäinenkin GMO-saastunta johtaa ennen pitkää väistämättä kynnyksarvojen ylittämiseen. Luomussa ei hyväksytä geenimuuntelua ja luomutuotanto tulisi siten mahdottomaksi.